

גליון קנין תורה

יו"ל ע"י חבורת קנין תורה

בעזרה שית

נציב חודש כסלו

הנגיד הנכבד והמפואר

מו"ה יוסף ארי' בריננער הי"ו

לעי"נ זקינו מו"ה יצחק ב"ר דוד הלוי ע"ה

מס' קידושין
גליון ז'

פרשת וישלח
תשעה

שינון לחזרה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות

[דף כ"ה ע"א - דף כ"ח ע"ב]

ואלו הם כ"ד ראשי איברים: אצבעות ידים ורגלים (הרי עשרים), ראשי אזנים (שפת האוזן, ומונה שני האזנים כאחת), ראש החוטם, ראש הגוייה (גיד), וראשי דדים (מונה גם כן שניהם כאחת). **לתנא קמא** מוירי דוקא בראשי דדים של אשה (משא"כ ראשי דדים של איש אינן בולטין כל כך ואין זה שיפוץ), ולר' יהודה מוירי אף בראשי דדים של איש.

ראשי איברים בעבד כנעני

תני כברייתא דעבד כנעני יוצא לחירות בכ"ד ראשי איברים הנ"ל שהם בגלוי ואינם חוזרים (דומיא דשן ועין), ותני עלה רבי אומר אף הסירוס, בן עזאי אומר אף הלשון. נמצא דלתנא קמא אינו יוצא לא בסירוס ולא בלשון, ורבי הוסיף אף הסירוס, ובן עזאי הוסיף אף הלשון. והאי סירוס על כרחך מוירי בסירוס דביצים ודבזה דוקא פליגי, דלרבי הוי מום שבגלוי כיון שהביצים תלוין בכיס וניכרים מבחוץ, ולת"ק לא הוי מום שבגלוי הואיל וטמונין בתוך הכיס), אבל סירוס דגיד היינו גויה ואף תנא קמא מודה שיוצא בו לחירות. והגמרא דן בשיטת רבי ובן עזאי:

לחהו אמינא, סובר רבי דדוקא סירוס הוי בכלל ראשי איברים ולא הלשון, ובן עזאי מוסיף אף הלשון. **ומקשה הגמרא:** (א) דבהזאה ושמזין על טמא מת ביום שלישי ושביעי, וצריך להוות על מקום גלוי דוקא נחלקו רבי וחכמים כשנתזה רק על פיו של הטמא, דלרבי הוי הזאה ולחכמים לא הוי הזאה, ואי אפשר לומר דמוירי בהיזה על שפתיו וקמ"ל (רבי) דאף שלפעמים אדם סוגר את פיו בחזקה ויזא שפתיו טמונית) מכל מקום נחשב כגלוי, דבהדיא תניא דמוירי בהיזה על לשונו, הרי דלרבי נחשב הלשון כמקום גלוי. (ב) דתניא ולענין מומי בכור) שאם ניטל רוב הלשון הוי מום, ורבי מפרש דהיינו אפילו אם לא ניטל אלא רוב המדבר (ממקום פרישת דיבוקו ולמעלה; והא בכבור לא הוי מום אלא כשהוא בגלוי ולא מומין שבסתר, הרי דלרבי נחשב הלשון כמום שבגלוי).

למוסקנא, מוסיף רבי אף הסירוס (דאף שהן טמונין לעולם בתוך הכיס הוי מום שבגלוי כיון שתלוין בכיס וניכרים מבחוץ) ולא מיבעיא לשון (שהוא מום גלוי כיון

מראי מקומות לתוספות

דף כ"ה ע"א: ד"ה המנונא קרנונא, ד"ה רבי מדמנה ליה (פי' מהכ"ה).
דף כ"ה ע"ב: ד"ה צהמה [א'], ד"ה צהמה [ב'] (עד זקשה לר"י), ד"ה שמעת.
דף כ"ו ע"א: ד"ה אי נמי, ד"ה אמר קרא, ד"ה על הנני, ד"ה ולמה כתב.
דף כ"ו ע"ב: ד"ה ולכמוז עליה פרוסבול, ד"ה ה"ג אלא מאי לדמי.
דף כ"ז ע"א: ד"ה ומקומו מושכר לו, ד"ה חוזר בשטר.
דף כ"ז ע"ב: ד"ה צמה, ד"ה עשר צהמות, ד"ה אמר, ד"ה אלא, ד"ה וקשה.
דף כ"ח ע"א: ד"ה ספק מנלן, ד"ה נאמרה, ד"ה הקורא, ד"ה ש"מ מטבע.
דף כ"ח ע"ב: ד"ה שמה יאמר לו.

[דף כה.]

ראשי איברים בנגעים

• נגע אינו מטמא אלא אם כן יש בו סימן טומאה, כגון מחיה בתוך הנגע¹. אבל אם היה הנגע באחד מכ"ד ראשי איברים, והמחיה באמצעה בראש האבר, לא הוי סימן טומאה, מפני שהמחיה הולק את הנגע ונמצא מקצת הנגע שופע ויורד מכאן ומקצתו שופע ויורד מכאן, ונאמר בנגעים 'לכל מראה עיני הכהן' (וי"א מדכתיב 'וראהו ובהין') שיהיה רואה הנגע כולו כאחת².

א. ד' מלאות נגעים הן; א. עזה כשלה, ב. כסוד היכול, ג. כלמר לכן, ד. כקרום ציפה.
ו' סימני טומאה יש; א. שיער לכן, ב. מחיה (בשר חי), ג. פשיין (שהנגע פשה והופיעה ממה שהיפה תמילה).

ב. אף שיש ג' סימני טומאה כ"ל, לא נקטו צמתני' (נגעים פ"ו מ"ה) וצמתי' אלא מחיה, והטעם מנזכר בראב"ד (פ"ג מהל' טומאה גרעמ ה"ח) מפני שרוב ראשי איברים הללו אינם מקום שערות וממילא לא שייך בהן הסימן של שער לכן, וגם הם קטנים בשטח עד שאפילו לגרים אינם ראויין וכל שכן דפשיין לא שייך בהם, מנאל דדוקא הסימן של מחיה שייך בהם, ולכן אשמועינן דגם מחיה אינו מטמא בהם כיון שאי אפשר לראות הנגע כולו כאחת, עכמ"ד וע"ש מירוק אחר, ועיין עוד בתום הרא"ש ורמב"ן וריב"א שמילנו דכרסיה אחרים.

קנין תורה גליון

ליה למילקף (פי' הואה מטבילה). רבי לא סבר כרבנן וְלַמּוֹד הוּאָה מְטַבֵּילָהּ
דְּזֻכְבָּם בְּגִדוֹיָּהּ הַפְּסִיק הַעֲנִינִי (בין זחמא' לזרחין במים).

(ד) עבד: אין עבד יוצא אלא בראשי איברים שבגלוי; לרבנן
ותנא קמא דרבין היינו דוקא בכ"ד ראשי איברים, אבל אינו יוצא לא
בסירוס דביצים ולא בלשון דהווי כטמון¹, ולרבי ובן עזאי יוצא גם
בלשון². ופליגי לענין סירוס דביצים; לרבי יוצא אף בסירוס והגם זה
לא הוי כטמון כיון שתלוין בכים וניכרים מבחויין, ולבן עזאי אינו יוצא בסירוס
ודדוקא בלשון פליגי על רבנן וסובר דהוי בגלוי, כיון שהווי נגלה עכ"פ לפרקים, משא"כ ביצים
שטמונין לעולם בתוך הכים הווי כטמון.

[דף כה:]

— סירוס דביצים ודרבנן ובן עזאי ס"ל דהוי כטמון ורבי ס"ל דהוי בגלוי הווא
פלוגתא דתנאי, ויש בו ג' שיטות: (א) לר' יהודה, הוי מום גלוי כמו
בסירוס דגיד ודאף שהביצים טמונין מינא מינכר מבחויין. (ב) לר' אליעזר בן
יעקב, דוקא סירוס דגיד הוי מום גלוי ולא סירוס דביצים. (ג) לר'
יוסי, סירוס דגיד הוי מום גלוי בכל גוונא, אבל סירוס דביצים לא
הוי מום גלוי אלא במעוך ושמעך הביצים בידו וכתות והווי יותר ממעוך,
שכתתן באבנים עד שנימחוהו, אבל לא בנתוק ונתקן ביד לגמרי אבל עדיין תלוין
בכים וכתות ולא נתקן לגמרי אבל כרת החומין שהביצים תלוין בהן בכים ועדיין מעורים
במקצת.

קניני בהמה גסה ודקה

• יש ג' קנינים במטלטלין; הגבהה, מסירה, ומשיכה והעית רש"י
דהגבהה עדיפא מכולם, ומסירה פחותה מהגבהה אבל עדיפא ממשיכה. ומצינו
במתניתין ובגמרא ד' שיטות בבהמה גסה ודקה באיזה קנינים הן
נקנים:

(א) ר' מאיר ור' אליעזר דמתניתין, בהמה גסה נקנית
במסירה ובעליה מוסרים אותה לזוקה באפסר או בשערה, וכל שכן שנקנית בהגבהה אם
טרה להגביהה דהא הגבהה עדיפא ממסירה, אבל אינה נקנית במשיכה לפי שאין דרכה בכך
להוליכה לפניו, והדקה נקנית בהגבהה ואכל לא במסירה ולא במשיכה, דכיון
שנחה להגביהה ודרכה בכך, אינה נקנית בקנין הפחותה ממנה; מאירי.

(ב) חכמים דמתניתין, מודים לר' מאיר ור' אליעזר בגסה,
אבל פליגי בדקה וסבירא להו שנקנית אפילו במשיכה וכל שכן
במסירה והגבהה.

ג. ואתי רבנן לשיטתם דגלי קרא צהואה לדמומו לטבילה ולא לטומאה, לכן יש לדמות גם
עבד לטבילה, ואף דטבילה הוי גם 'שן ועין' כטמון מאחר שאינם מאברא, ועבד הרי כתיב
צהדיא שיואל ששן ועין ועל כסוף דהוין כגלוי, צ"ל דדוקא ששן ועין הוי גזירת הכמוצ עבד
שלא לדמומו לטבילה אלא לטומאה, אבל בששן דלא גלי קרא מדמיין אורמו לטבילה ולא
לטומאה (מהרש"א).

ד. ואתי רבי לשיטתה דס"ל צהואה דלפינין מטומאה, וה"ה עבד כיון דגלי קרא לענין
שן ועין שדומה לטומאה, מסתבר להשוותו לגמרי לטומאה אף לענין לשון, ודלא כרבנן דס"ל
דרק לענין שן ועין מדמיין לטומאה משא"כ בששן מדמיין לטבילה (מוד"ה רב, ומהרש"א ס).

שדרכו ליראות לפרקים כשהוא מדבר, ובן עזאי מודה בלשון אבל לא
בסירוס. והא דאמר בן עזאי אף הלשון לא קאי על רבי, אלא על
כ"ד ראשי איברים המנויין ברישא, ותנא שמע של רבי תחילה
וקבעה ואצל כ"ד ראשי איברים המנויין ברישא וכששמע אחר כך דברי בן
עזאי קבעה אחר רבי וכלשון שאמר בן עזאי אף הלשון, אע"פ שבן עזאי אינו מודה
לרבין מפני שלא רצה לשנות סדר המשנה ולקבוע דברי בן עזאי בין תנא
קמא לרבי, לפי שהיתה הגירסא שגורה כבר בפי התלמידים וקשה לשנותה.

מקום גלוי וטמון לענין טומאה, טבילה, הזאה, ועבד
בגמרא הובאו ד' דינים שאינם נוהגים אלא באברים גלויים
ולא במקום סתר:

(א) טומאה: אין אדם נטמא בנגיעה אלא אם כן נגע בו הטמא
במקום שהוא גלוי ולא בבית הסתרים, דכתיב 'אשר יגע בו הזב
וידיו לא שטף במים' ויילפינן שאינו מטמא בנגיעה אלא בדבר שהוא גלוי כידיו.
וכולי עלמא מודים בלשון שהוא בגלוי לענין טומאה ושם נגע שרץ
בלשונו מטמאהו כיון דטומאה תלוי בנגיעה והאי נמו בר נגיעה הוא
כידיו, שהרי מציא לשונו ונוגעין בו בגלוי.

(ב) טבילה: לא בעינן ביאת מים אלא מאבראי ולא בבית
הסתרים, דכתיב 'ורחץ בשרו במים', מה בשרו מאבראי אף כל
מאבראי. וכולי עלמא מודים בלשון שהוא כטמון לענין טבילה,
הואיל ואינו מאבראי דומיא דבשרו ולכן אין צריך ביאת מים בתוך הפה, ואף
להוציא כל הלשון אינו יכול, וטבילה במקצת לא אשכחנן, מה שאין כן לענין טומאה דתלוי
בנגיעה ואפילו בכל שהוא הווי נגיעה.

— אף בלשון הוי כטמון ולא בעינן ביאת מים לתוך הפה, מכל
מקום בעינן על כל פנים שיהיה ראוי לביאת מים ושלא יהיה הציצה
בתוך הפה, כההוא שפחה של בית רבי שטבלה ועלתה ונמצא עצם
בין שיניה והצריכה רבי טבילה אחרת. והוא על דרך שאמר רבי
זירא ובקרבנות מנחה דדוקא מנחה שהוא ראוי לטבילה אין בילה
מעכבת בו, אבל כל שאינו ראוי לטבילה וכגון מנחה של ס"א עשרון בכלי אהד
דקם להו לרבנן שאין נכללים יפה בכלי אהד יותר מס' עשרון בילה מעכבת בו.

(ג) הזאה: לכולי עלמא בעינן הזאה על מקום גלוי, מיהו נחלקו
תנאי ובגדר מקום גלוי לענין הזאה אם הוא דומה לטומאה או טבילה;
לרבי מדמינן הזאה לטומאה, דכתיב 'זהוה הטהור על הטמא ביום
השלישי וביום השביעי וזחמא' ודריש 'על הטמא וזחמא', דהווי על מקום
טומאה הוי השוין, לכך סובר שאם נתזה על לשונו הוי הזאה דנחשב
כמקום גלוי כמו לענין טומאה. לרבנן מדמינן הזאה לטבילה,
דכתיב 'זחמא ביום השביעי וכבם בגדיו ורחץ במים' ובעינן השוין
שיפול על מקום הראוי לרחיצה דהיינו טבילה, לכך סבירא להו שאם נתזה על
הלשון לא היוזה, שהוא כטמון כמו לענין טבילה.

— רבנן לא סברי כרבי וללמוד הזאה מטומאה דטהרה מטהרה הוה

גליון קנין תורה

(ג) **חכמים דברייתא**, בין גסה ובין דקה נקנים במשיכה ויכל שכן במסירה והגבהה, וכן סובר רב.

(ד) **ר' שמעון דברייתא**, בין גסה ובין דקה אינם נקנים אלא בהגבהה וילא במסירה ולא במשיכה.⁷

– לר' שמעון דבהמה גסה אינה נקנית אלא בהגבהה, אפשר לקנות את הפיל ושאי אפשר להגביהו בג' קנינים: (א) בקנין הליפין, (ב) בקנין חצר, ויש בזה ב' אופנים; א. שהלוקח ישכור מקומו ושל הפיל מהמוכר, ב. שהלוקח מביא ארבעה כלים ומניחן תחת רגלי הפיל דהוי ליה כאילו עומד ברשותו של הלוקח. מיהו למ"ד כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה לוקח ובסתמא, אלא א"כ אמר לו המוכר קני, עי' ב"ב דף פו. צריך לאוקמי דוקא בסומטא (דהיינו זוית שהיא אצל רשות הרבים ואינה לא רה"ר ולא רשות היחיד, אבל ברה"ר ממש לכ"ע לא קנה דלא ניהא להו לבני רה"ר שהלוקח ניחא שם כליו). (ג) בקנין הגבהה, ומשכחת לה הגבהה בפיל כשמוליכה על גבי חבילי זמורות והגבוהים מן הארץ ג' טפחים, דהגבהה שלשה טפחים הגבהה היא דנפקא ליה מתורת לבדו.

[דף כו.]

קניני קרקע

נכסים שיש להם אחריות (דהיינו קרקעות שאחריות כל אדם (כגון המלוה והנושה בחבירו) עליהן, לפי שקיימין ועומדין לפיכך נסמכין עליהן) נקנין בכסף ובשטר ובחזקה.

❖ **בכסף**, דכתיב 'שדות בכסף יקנו', והא דכתיב אחר כך 'זכתוב בספר והתום' אין הכוונה דכסף אינו קונה עד דאיכא שטר בהדיה, דהא לא כתיב 'קנו' לבסוף (ואחר שכתב שטר) אלא מעיקרא ומיד אחר כך, אלא על כרחך כסף לחוד קונה והשטר אינו אלא ראייה בעלמא.

– הא דכסף קונה בלא שטר מיירי דוקא במקום שאין רגילין לכתוב שטר, אבל במקום שרגילין לכתוב שטר אין קונין בכסף לחוד בלא שטר ודלא סמכא דעתיה דלוקח עד דנקיש שטר ועיקר דעתו לקנות על השטר הוא, אלא אם כן פריש הלוקח שיקנה בכסף לחוד. ואם ירצה הלוקח יוכל להתנות עם המוכר שיהא תלוי ברצונו אם לקנות בכסף לחוד או לא יקנה עד שיקבל השטר, ואז נמצא שהלוקח יכול לחזור בו אחר נתינת הכסף כל זמן שלא קיבל השטר ודיכול לומר שלא קנה בכסף לחוד, והמוכר אינו יכול לחזור בו אחר נתינת הכסף (ויכול הלוקח לומר שקנה בכסף לחוד).

ה. פירשו כל הסוגיא לפי שיטת רש"י דמסירה עדיפא ממשיכה, והגבהה עדיפא מכולם, אבל בתום' ושאר ראשונים פליגי עליו וס"ל דמשיכה עדיפא ממסירה, עיי' שם באריכות.

ו. ברש"י פירש האי 'אי פריש' על הלוקח, אבל עי' בתום' ר"י הוון דהוא הדין אם התנה המוכר ואמר אי צעניא צעטרא תקנה ואי צעניא צעטרא תקנה, הוי ידו של מוכר על העליונה והוא יכול לחזור עד שיעשו את השטר, והלוקח אינו יכול לחזור משלקת הכסף.

❖ **בשטר**, דכתיב 'ואקח את ספר המקנה' ואלמא יש קנין אף בכסף לבדו. והא דשטר קונה בלא כסף היינו דוקא במתנה, אבל כסתם מכירה לא קנה בשטר עד שיתן הלוקח דמי המקח ודלא גמר מוכר ומקנה עד דקביל דמיים, הוין ממוכר שדהו מפני רעתה שקונה בשטר לחוד (דניחא ליה למוכר דלקנייה ליה שטרא ללוקח כדי שלא יוכל הלוקח לחזור בו).

– הא דתנן 'בשטר כיצד כתב לו וכו' שדי מכורה לך שדי נתונה לך' (דמשמע ד'או' קתני ומוכח דגם במכר קונין בשטר לחוד), יש ליישב בב' אופנים: (א) מיירי במוכר שדהו מפני רעתה, (ב) לא מיירי במוכר כלל, אלא כולה מתניתין מיירי בנותן מתנה שכתב 'שדי מכורה ונתונה לך', וכתב בלשון מוכר כדי ליפות את כוחו ושל מקבל המתנה, שאם יבא בעל חובו של הנותן מתנה ויגבה ממנו, יוכל המקבל לשוב להנותן ולתבוע ממנו דמי המתנה.

❖ **בחזקה**; חזקה יליף ליה מדכתיב 'זשבו בעריכם אשר תפשתם' למידרש שתפשתם בישיבה (דתפשתם אישבו קאי), ודבי ר' ישמעאל ילפי מדכתיב 'זירשתם אותה וישבתם בה', למידרש שירשתם בישיבה.⁸

קניני מטלטלין

נכסים שאין להם אחריות (דהיינו מטלטלין שאינן קיימין ועומדין ואין דעת בני אדם עליהן לגבות מהן) אינם נקנים בכסף ושטר וחזקה אלא במשיכה⁹; יש אומרים (ריש לקיש) דהיינו מן התורה ודס"ל מעות אינן קונות במטלטלין מה"ת, ויליף קנין משיכה מדכתיב 'זכי תמכרו ממוכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך', דבר הנקנה מיד ליד, אבל ר' יוחנן סבירא ליה דמון התורה מעות קונות גם במטלטלין, ותקנתא דרבנן הוא שעקרו קנין מעות ואמרו לא תקנה אלא במשיכה וגזירה שמה יתן הלוקח דמים למוכר ולא ימושך החפץ, ואח"כ יאמר לו המוכר גשרפו הוסיך בעליה, פי' דהוישגין דאי מתרמי דלוקח אצל המוכר לא יטרח להציל דבר הנמכר, כיון שאינו מופסד כלום בשריפתו ואינו משתכר בהצלתו שכבר קיבל מעותיו, להכי אוקמינהו ברשותיה להיות הפסד השריפה עליו, וכן השכר שיכול לחזור בו אם נתייקר, כי היכי דלימטר נפשיה לאצולינהו.

קנין אגב

❖ אף דמטלטלין אינם נקנים בכסף ושטר וחזקה, מכל מקום אם אדם מוכר קרקע עם מטלטלין, יכול הלוקח לקנות את הקרקע באחד מקנינים הנ"ל, והמטלטלין נקנים עמוה וכלי קנין נפרד על

ז. עי' בתום' ר"י הוון דשאי חוקה מקניני כסף ושטר, דכסף ושטר מוצא נגמרא דנמקום שכותבין שטר אין קונין בכסף לחוד וגם צעטרא לחוד אין קונין עד דיהיב דמיים או עד דפריש, משא"כ בחזקה לחוד קונין בלא כסף, דהואיל והניחו לעשות מעשה בגוף הקרקע ודלא גמר ומקנה, וכן דעת הרמב"ם (פ"א מה' מכירה ה"ט). ועיי' עוד לקמן (דף סו.) ברש"י (ד"ה לא עט) ורש"ש שם, ולהלן הערה י"ג.

ח. לאו דוקא במשיכה, דכל שכן שנקיים בהגבהה וכנ"ל בהגבהה עדיפא ממשיכה (ועוד דמשיכה אינו קונה אלא כשמוסק הלוקח לרשותו או לסימטא משא"כ הגבהה קונה בכל מקום), אלא הכוונה לאפוקי מכסף ושטר וחזקה שנקיים בקרקע ולא במטלטלין.

קנין תורה גליון

– לההוה אמינא בית סלע היינו שקנה קרקע כרוחב מטבע הנקרא סלע דלא חזי להעמיד עליו מאה צאן ומאה חביות ואי נמי ס"ד שקנה סלע ממש שהוא גבוה וחדוד ואי אפשר להעמיד עליו צאן וחביות] ושמע מינה דלא בעינן צבורים. ומדחה, דלעולם בעינן צבורים, ובית סלע היינו קרקע דנפיש טובא ודחוי לצבור עליו מאה צאן ומאה חביות] אלא שהיה קשה כסלע [שלא היתה בת זריעה לכך היה יכול ללוקחה בזול].

(ג) מעשה באדם אחד בירושלים שהיו לו מטלטלין הרבה וביקש ליתנם במתנה, ולא היה יכול להקנותם בחליפין או במשיכה מפני שהמקבל מתנה לא היה שם [וכנ"ל שלא היה שם אחר שהיה הפץ בהנאתו של הקונה ליתן כליו בשבילו], וגם לא רצה הנותן להקנותו על ידי אחר [שימשוך המטלטלין לרשותו ויזכה בהם בשביל המקבל] דלא סמכא דעתיה ודהאי נתן ולא היה מאמין באנשי המקום למסור המטלטלין בידם וכמבואר לעיל, ואמרו לו שאין לו תקנה עד שיקנם על גבי קרקע, וכיון שלא היה לו קרקע הלך ולקח סמוך לירושלים קרקע שראוי לזרוע בו רובע הקב, והקנה מפה על מפה של הקרקע בשביל המקבל וע"י אדם אחר שהחזיק בו, ועמו מאה צאן ומאה חביות, וכשמת אחר כך קיימו חכמים את דבריו. וכיון דמפה על מפה לא חזי להעמיד עליו מאה צאן ומאה חביות שמע מינה דלא בעינן ציבורים. ומדחה, דלעולם בעינן צבורים, ומיירי שהקנה לו מעות שהיו שוין כמאה צאן ומאה חביות ויצבר המעות על הקרקע].

– נחלקו ר' אליעזר ורבנן בדין שכיב מרע; ר' אליעזר לית ליה דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי [ואין דברי שכיב מרע קיימין בדיבור אלא בקנין], ורבנן סבירא להו דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי. לר' אליעזר מיירי מעשה הנ"ל בין בבריא ובין בחולה ודברתייהו היה צריך קנין להקנות המתנה לאחר, ולרבנן מיירי דוקא בבריא, דאי בשכיב מרע לא היה צריך קנין דדבריו ככתובין וכמסורין דמי.

[דף כז.]

שוב בעי למופשט להיפך דבעינן צבורים, ממועשה דרבן גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה, וזכר רבן גמליאל שלא עישר מועשרותיו [מהפירות שהניח בביתו], וגם לא נתן רשות לתרום, והיה ירא שמא יאכלו בני אדם ממנו ויסמכו עליו שבדאי תרם הדוקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוק, לכך מיהר לעשרם כאשר הוא שם; תוד"ה מעשה, ע"ש, לכך אמר לזקנים שהמעשר ראשון שהוא עתיד למווד נתון לר' יהושע בן הנניא [שהיה עמו בספינה והיה לו] ומקומו של המעשר מושכר לו [ור' יהושע נתן לו פרוטה בשכר המקום, וע"י נקנו לו עם הקרקע גם הפירות שעליו], והמעשר עני שעתיד למווד [שהיה אז שנת מעשר עני] נתון לר' עקיבא בן יוסף [שהיה ג"כ עמו בספינה והיה גבאי העניים] כדי שיוזכה בו לעניים ומקומו של המעשר מושכר לו [וגם ר' עקיבא נתן לו פרוטה בשכר המקום וקנה הפירות שעליו אגב הקרקע. ואע"פ שעדיין לא הפריש מעשרות אלו משאר הפירות, מ"מ נתקן הכל ע"י שקרא על חלק מהם שם מעשר, וליכא למיחש שמא יאכלו בני ביתו מן הפירות שקרא עליהם שם מעשר,

המטלטלין]. ויליף ליה חזקיה מודכתיב [וכנני יהושפט] ויתן להם אביהם מתנות וגו' עם ערי מצורות ביהודה' [שקנו המתנות שהיו מטלטלין אגב הקנין שעשו בקרקע].

[דף כז.]

* צבורים: בגמרא נסתפק בקנין אגב, מי בעינן שיהיו המטלטלין צבורין באותו קרקע, אי נמי נקנים אגב הקרקע בכל מקום שהם. מתחילה קבעי למופשט מג' משניות דלא בעינן צבורים, וכולם נדחו:

(א) אמר ר' עקיבא דקרקע כל שהוא חייבת כפאה, ובכבורים, וכותבין עליה פרוסבול^א, וגם קנין עמה נכסים שאין להם אחריות וע"י קנין שעושין בקרקע. והא קרקע כל שהוא לא חזי לצבור עליו מטלטלין, ושמע מינה דלא בעינן צבורים. ומדחה, דלעולם בעינן צבורים, ומיירי שנעץ בה מחט ותלה בה מרגניתא.

(ב) מעשה במדוני אחד ואדם שבא ממקום הנקרא מודון שהיה בירושלים, והיו לו מטלטלין הרבה שביקש ליתנם במתנה לאחר ומוקים לה לקמן שלא היה אפשר להקנותם במשיכה או בחליפין מפני שהמקבל מתנה לא היה שם, ואף דלא בעינן בחליפין דוקא כליו של קונה אלא גם בכליו של אדם אחר אפשר לקנות, מ"מ לא היה שם אדם אחר שהיה הפץ בהנאתו של קונה עד שיתן כליו בשבילו, והנותן לא רצה ליתן המטלטלין לאחד מאנשי המקום שימשכם ויזכה בהם בשביל המקבל, מפני שלא האמין לאנשי המקום והשש שמא יגזלוהו ויכריחוהו^א, ואמרו לו שאין לו תקנה אלא שיקנם על גבי קרקע [והיינו שאדם אחר יהיוק בקרקע בשביל המקבל מתנה^א], וכיון שלא היה לו קרקע הלך וקנה [ובזול] בית סלע סמוך לירושלים והקנהו להמקבל מתנה ועל ידי אדם אחר שהחזיק בה ואגב הקרקע הקנה לו מאה צאן ומאה חביות, וקיימו חכמים את דבריו.

ט. מן התורה שמיטה משמטת כל חוב צין מלוה ללוה, שאם יש לאדם מלוה על חבירו אינו יכול לגבותו משהגיע שמיטה, מיהו ראה הלל שנמנעו העם מלהלוות מפני שחששו שיבוא שמיטה ותשמט החוב, לכך עמד והתקין שלא תשמט ע"י שיכתבו פרוצול, דהיינו שהמלוה מוסר כל חובותיו לביט דין שהם יגבו חובותיו, וע"י זה לא משמטת שביעית, דדוקא לא יגוש' אכרה תורה שהמלוה אסור לגבות חובו משהגיע שמיטה, ועכשיו אין המלוה מוצע חובו אלא צ"ד. מיהו לא תקנו חכמים פרוצול אלא צמילתא דשכיחא, דהיינו כשיש ללוה קרקע דאו שכיח שאחר ילוונו מאחר שיש לו שיעבוד קרקעות לגבות משם חובו, אבל כשאין ללוה קרקע אינו שכיח שאדם אחר ילוונו, וזכ"ג לא תקנו חכמים פרוצול. וע"י צמול' (ד"ה ולמנו) דאפילו בקרקע כל שהוא שאינו שוה דמי כל החוב שכיחא הוא שאחר ילוונו עליו, דחוי לגבות ממנו כל חובו ע"י דטריף והדר טריף כי היא דקטינא צמול' כחובות (דף 68: ב) צלוח שמת והניח ליתומיו שדות קטנות שלא היו שוין דמי כל החוב והמלוה גבה והדר גבה עד שגבה כל חובו, ע"ש [וכן מ"י רש"י צמול' גיטין דף לו, ע"ש צמול' (ד"ה אלא) שמילוי צמול' אחר].

י. ואפילו כי מוכי ליה על ידיה על מנת שיחזירם לרשותו לאלתר והיו פקדון אללו עד שיבא המקבל מתנה, מ"מ לא סמכא דעתיה אי אמו כלל לרשותיה, דהאי דמטלטלין קריבין להנרות ולבזון (ריש"ף).

יא. דבזה ליכא תשעא דשמיט ואליל, דהא קרקע אינה נגזלת, ומשום פירות שנתן הקרקע ליכא למיחש שיגזלוהו אנשי המקום, לכיון דהוי קרקע טפח על טפח לא חזי כולי האי, ומשום מטלטלין גופייהו ליכא למיחש שיגזלוהו, דהא לא אמו לרשות אחר כלל (ריש"ף).

גליון קנין תורה

❖ **בשמקנה שדה לאחד ומטלטלין לאחר** ושומר לאדם קנה השדה לעצמו ואגבה יקנו מטלטלין לפלוני, מסתפק בגמרא אם נקנין המטלטלין לאחר על ידי קנין אגב. וקבעי למיפשט דמהני, ממעשה דרבן דמליאל שהשכיר קרקע לר' עקיבא בן יוסף ואגב זה הקנה המועשר לעניים. ומדחה, (א) שלא השכיר הקרקע לר' עקיבא עצמו אלא השכירו על ידי ר' עקיבא לעניים שעתידים לקבל המועשר (במצא הוי קרקע ומטלטלין לאחד דהיינו לעניים), (ב) לעולם השכיר הקרקע לר' עקיבא עצמו, מיהו שאני ר' עקיבא דידו בידן של עניים והואיל והיה גבאי של עניים ונחשב כאילו הוי קרקע ומטלטלין לאחד, אבל קרקע לאחד ומטלטלין לאחר לעולם לא קנה. ולמסקנא לא איפשט האיבעיא.

❖ **דמי בולין:** המוכר קרקע ומטלטלין אי אפשר לזקק לקנות המטלטלין אגב הקרקע אלא כשנתן דמי כל המטלטלין ודכי אחזיקה בקרקע אדעתא למוקני כליה אחזיקה, אבל כשלא נתן דמי בולין אינו קונה (מטלטלין בחזקת דרקע) אלא כנגד מעותיו. וכן מוכח מוהא דתניא:

יפה כח הכסף מכה השטר, שכסף פודין בו הקדשות ומועשר שני ודבוקהש כתיב ונתן הכסף וקם לו' ובמועשר שני כתיב וצרת הכסף בידך דבר שיש בו צורה היינו מטבע] **מה שאין כן בשטר** (שם כתב לגובר שטר על מעות פדיון הקדש אין הקדשו פדיון). **יפה כח השטר מכה הכסף,** שהשטר מוציא בבת ישראל (דהיינו גמ אשה) **מה שאין כן בכסף** (כדילפינן לעיל (דף ה.) דכסף מכניס ואינו מוציא). **יפה כח שניהם מכה חזקה,** דכסף ושטר קונים בעבד עברי וכדילפינן לעיל דף יד: **מה שאין כן חזקה אינו קונה בעבד עברי** ולאפוקי עבד כנעני שנקנה בחזקה כדלעיל דף כב: **יפה כח חזקה מכה שניהם,** שאם מכר לאחד עשר שדות בעשר מדינות, כיון שהחזיק הלוקח באחת מהם קנאם כולם (וכדמפרש מעמא לקמן דסדנא דארעא חד הוא, פי' דכל השדות אדוקין בגוף קרקע עולם שהוא אחד והוי כמו שהחזיק בכלהו). והיינו דוקא כשנתן לו הלוקח דמי כולו, אבל אם לא נתן דמי כולו לא קנה (בשדות האחרות¹) אלא כנגד מעותיו².

יג. משמעות רש"י, ומוכח דבאומה שדה שהחזיק קנה הלוקח אף אם לא נתן דמי כולה (ועיי' עוד לעיל הערה ז). ועיי' נמי בתום' הרא"ש שהוכיח מכלן דחוקה קונה אף בלא כסף, והיינו טעמא דאלים קנין חזקה טפי מכסף ושטר [לרין פרייה למיקני כני' דף טו.] משום שעשה מעשה בגוף הדבר מידי דהוה אמשיכה דקניא בלא כסף. והא דלא קאמר יפה כח חזקה שקונה לנדה משא"כ בכסף ושטר, משום דלא חשיב אלא דבר שאין כסף ושטר קונין כלל, כגון מכר עשר שדות בעשר מדינות, אכל כסף ושטר קונה כל אחד לבדו אם פירש [כמבואר לעיל טז.]. מיהו עיי' בראשונים דהא דחוקה קונה בלא מעות היינו בדלא עייל ונפיק אחוץ, אכל בדעיייל ונפיק אחוץ אפילו בשדה אחת לא קנה אלא כנגד מעותיו.

יד. ולכאורה קשה דמאחר דמייירי שנתן דמי כולו למה לא קנה בכסף לחדיה בלא חזקה. ומילוי בתום' (ד"ה גמ) דמייירי במקום שכותבין את השטר (והוא לא כמב טור) דככה"ג אין כסף קונה כמבואר לעיל (דף טו.), א"כ מייירי שהמוכר היה חייב ללוקח מעות ככר, לכך באותם מעות לא היה קונה כיון דלא נתן לו עכשיו מידי, דכי היכי דלא מני לקדושי בהן אימתא לפי שהוא מלווה הכי נמי לא מני למיקני בהן קרקע.

והא דקאמר יפה כח חזקה מכה שניהם (אף דגם בכסף ושטר אפשר למיקני כמה שדות בבת אחת כשנתן דמי כולו וגם כותב שטר, או אפילו בכסף לחוד ושטר לחוד היכי דפריש), כוונת הגמרא לומר שאם אמר ליה קני [שדה זו] בכסף של שדה זו והאחרת, אינו קונה, וכן בשטר אם אמר קני שדה זו

דמן המותר יפריש מעשרותיו, ואז יהא נכר למפרע שעל פירות אלו הנותרים קרא שם מועשר ולא על השאר. ומדקאמר 'ומקומו מושכר לו' ולא השכיר להם קרקע במקום אחר ואגב זה יקנו המועשר) שמע מינה דבעינן צבורים. ומדחה, דלעולם לא בעינן צבורים, וממעם אחר הקנה להם דוקא הקרקע במקום המועשרות, כדי שלא יצטרכו להטריח להוציא המועשר מרשותו (כל זמן שירצו להניחו שם).

למסקנא פשטינן דלא בעינן צבורים, מזהא דשנינו שיש ג' דינים חלוקין בשטר: (א) אחד שרוצה ליתן שדהו במתנה לאחר, ואומר לאחרים שיחזיקו בשדה לצורך המקבל, וגם יכתבו לו שטר ולראיה בעלמא, דכיון שהחזיקו בשדה בשביל המקבל אף שעדיין לא כתבו את השטר אין הנותן יכול לחזור בו מנתנת השדה (ושכבר זכו בו בשביל המקבל דוכין לאדם שלא בפניו), אבל יכול לחזור בו בשטר (כל זמן שלא נמסר השטר לאותו פלוני, דאין עושין שטר בעל כרחו של נותן, דאף שייפה כוחו של המקבל ליתן לו מתנה בעל פה, מ"מ לא ניהא ליה לנותן דתיהוי מתנה בשטר).

(ב) ואם אמר להם הנותן 'על מנת שתכתבו את השטר' יכול לחזור בין בשטר ובין בשדה (כל זמן שלא נמסר השטר ליד המקבל, דהכי קאמר הנותן שאף אחר שיחזיקו בשדה לא יזכה בו המקבל עד שיבא השטר לידו).

(ג) אחד שרוצה למכור שדהו לאחר, וקודם שעשה הלוקח קנין בהשדה (בכסף או בחזקה) קדם המוכר וכתב לו שטר לראיה, משהחזיק אחר כך הלוקח בקרקע נקנה לו השטר בכל מקום שהוא (ומיירי שאמר לו המוכר קני קרקע בחזקה והשטר עמה (וכדלקמן דאגב וקני בעינן)). ומזה מוכח **דלא בעינן צבורים.** ואין לדחות דשאני שטר דאפסירא דארעא הוא (בית אחיזה ובכל מקום שהוא הוי כחלק מן הקרקע) דהא עלה קתני 'זו היא ששנינו נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה' ואלמא שאר נכסים בשטר, שמע מינה דלא בעינן צבורים.

❖ **אגב וקני:** אף דלא בעינן צבורים, מכל מקום צריך המוכר ואז הנותן מתנה] לומר בהדיא להלוקח 'אגב וקני' והיינו שיאמר לו קני קרקע וקני מטלטלין אגבה³.

❖ **שדה במכר ומטלטלין במתנה,** נקנים גם כן על ידי קנין אגב, כדמוכח ממועשה דרבן גמליאל שהשכיר הקרקע לר' יהושע (דשכירות דומה למכר) ונתן לו המועשר במתנה.

יב. ואשמעינן תרתי; א. דלא סגי במה שהמוכר מסכים בדעתו להקנות לו מטלטלין עם הקרקע, אלא צריך לומר לו צדיקא שקנה גם המטלטלין, ב. דלא סגי לומר לו שקנה מטלטלין עם הקרקע, אלא צריך לומר לו בלשון אגב דוקא [משמעות רש"י, וכ"כ הריטב"א ע"ש].

ועיי' בתום' ר"ח הוקן, דמסתבר דדוקא צבורים בתוך הקרקע הוא דבעינן למימר אגב וקני, אכל צבורים לא בעינן אגב וקני אלא כיון שהוא מקנה לו הקרקע והמטלטלין כאחת והקנה הקרקע בכסף [עם שטר] או בחזקה קנה המטלטלין שמתוכה. וזה מנאר הא דלא בעי בגמרא אם בעינן אגב וקני עד אחר דאפשט דלא בעינן צבורים, דלהו"א דבעינן צבורים היה פשוט דלא בעי למימר אגב וקני.

גליץ קנין תורה

✦ **מקור לגלגול שבועה מן התורה:** כתיב בסוטה ושקינא לה בעלה והתרה בה שלא תיפטר עם אחר, ואיכא עדים שראוה שנפטר אה"כ ואין יודעין אם נטמאה, דבודקין אותה במים המאריים, וכתיב שם 'ואמרה האשה אמן אמן' לשון כפול, ודרשינן מינה, ד'אמן' הראשון אומרת על האלה (שנאמרו לה שאם נטמאה תהא ירכה נופלת וגו') ועל השבועה (שמשביעה הכהן שלא נטמאה), וכן אמן שלא נטמאה לא מאיש זה (שנפטר עמו) ולא מאיש אחר, ו'אמן' השני אומרת שלא נטמאה לא כשהיתה ארוסה ולא כשהיתה נשואה ולא כשהיתה שומרת יבם ולא אחר שכנסה היבם לשם נישואין¹⁰¹.

לחזרה אמינא אין הכוונה (האי ארוסה ונשואה) שתשבע על כולם כאחד, אלא מילי מילי קטני (והכי קאמר בין שהיא ארוסה בין שהיא נשואה יכול להשביעה ולהשקותה). אבל אי אפשר לפרש כן, דאין לומר דקני לה כשהיא ארוסה (ונפטר אה"כ) ומשקי לה בעודה ארוסה, דארוסות ושומרות יבם (ושעדיין לא נשאת ליבם) לא שוותות ולא נוטלות כתובה, דמעטינהו קרא דכתיב 'תחת אישך' ובאלו עדיין לא נשאת. ואין לומר דקני לה (ארוסה) כשהיא ארוסה ונפטר אה"כ כשהיא ארוסה וקא משקי לה כשהיא נשואה (על פתירת אירוסין), דבכה"ג לא בדקי לה מיא כיון שעבר הבעל שבא עליה אחר שנפטר וכתוב 'זנקה האיש מעון' בזמן שהאיש מנוקה מעון מים בודקים את אשתו אבל אם אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקים את אשתו.

למסקנא הכוונה שתשבע על כולם כאחד (שלא סמיחי ארוסה ונשואה וכו'), וכיירי שקינא לה כשהיא נשואה ונפטר אה"כ (דהוי שפיר תחת אישך, וגם האיש מנוקה מעון כיון שנשאה קודם קניו ואחר שנפטר לא בא עליה עוד), ואשמועינן קרא שיכול לגלגל עליה שבועה על האירוסין (אני"פ שלא היו ראויין לשבועה בפני עצמן שהרי לא קינא לה בשעת אירוסין, וכן כשהיא כנוסה ליבם וקינא לה אה"כ ונפטר, יכול להשביעה על זמן שהיתה שומרת יבם) ומכאן ילפינן לגלגול שבועה מן התורה.

[דף כה.]

✦ **גלגול שבועה בממון:** ליכא למילף גלגול שבועה בדיני ממונות כ'מה מצינו' מסוטה, דממונא מאיסורא לא ילפינן. אבל ילפינן ליה בקל וחומר, דמה סוטה שאין הבעל יכול לתבוע ממנה שבועה על פי עד אחד (דבעינן שני עדים שראוה שנפטר, דילף גזירה שוה דבר דבר' בממון) מוגלגלין עליה שבועה, ממון שניתן להשביע לאחר על פי עד אחד (שאם מעני מנה וכפר לו בכולו ועד אחד מעידו שהוא חייב לו צריך לישבע, שנאמר 'ואם יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת' ודרשינן לכל עון ולכל חטאת אינו קם אבל לשבועה קם) אינו דין שמוגלגלין.

טז. קן מבוזר במוס' (ד"ה אמן) דלמן הראשון קאי על כל מה דכתיב צפרה, ואלה ושבעה כהדיא כתיב שם, וכתיב נמי 'תחת אישך' דמשמע בין מאיש זה ובין מאיש אחר, ואידך אמן לא נא לאשמעינן אלא ארוסה ושומרת יבם דלא כתיב צפרה.

ומזה ראייה דגם בקנין אגב אין קנין ממלטלין עם הקרקע אלא כשנתן הלוקח דמי כולן (דממלטלין הנקנין עם קרקע דומין לשדה שאינה סמוכה לה ובעינן שיתן דמי כולן).

[דף כז.]

✦ **ברייתא הנ"ל** מסייע לשמואל דאמר שאם מכר לו עשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה את כולן.

– **ללישנא קמא** הביא רב אחא בריה דרב איקא ראייה לשמואל דקנה, מהיכי שמסר מוכר ללוקח עשר בהמות שאגודות כולן באפסר אחד ואמר ליה קני, מי לא קנה כולן (למאן דאית ליה (לעיל דף כה): בהמה נקנית במסירה; תוס' ר"י הוקן) הכא נמו קנה כולן בחזקה דאחת. ומדחה, דשאני התם שכל הבהמות אגודות באגד זה שבידו¹⁰².

ללישנא בתרא הביא רב אחא בריה דרב איקא ראייה דלא כשמואל, מהיכי שמסר מוכר ללוקח עשר בהמות באפסר אחד ואמר לו על בהמה אחת 'זו קני', דבודאי לא קנה אלא זו ולא האחרות (והכא נמו בעשר שדות כי אחזיק לוקח בשדה אחת ואין השאר ניכרות עמה ה"ל כאומר 'זו קני' דלא קנה השאר).

ומדחה, דשאני התם שהם גופים מוחלקים (לכך כשאמר 'זו קני' כוננו דוקא לזו ולא לאחרות ולא קנה השאר), מה שאין כן בעשר שדות דכולהו מחוברות דסנדא דארעא חד הוא (לכך כשהחזיק בשדה אחת אף שהאחרות אינן ניכרות עמה ה"ל כאילו החזיק בכלן).

גלגול שבועה

✦ **אין נשבעין על קרקעות אלא על ממלטלין** וכדילוף במס' שבועות (דף מכו): מכלל ופרט וכלל ע"ש, אבל אם נתחייב אדם לישבע על הממלטלין וזקקין הממלטלין את הקרקעות לישבע עליהן וכנון אם טענו ממלטלים וקרקעות והודה במקצת, הואיל ונתחייב שבועת מודה במקצת על הממלטלים נשבע נמי על כפירת הקרקעות ע"י גלגול שבועה.

בשטר של זו האמרת אינו קונה, משא"כ בחזקה דבאומרו חזקה שמחזיק בשדה אחת קונה גם שדות האחרות (רשב"א).

טז. עיין בתוס' (ד"ה עשר בהמות) שאין לפרש שכולן קשורות באפסר אחד והלוקח אחד באפסר לקנות כולן, דא"כ לא דמי כלל לעשר שדות בעשר מדינות, דכיון שאחו באפסר הכי נאמנת עשה קנין מסירה ככולן צבת אחת ומה היה הה"א למילף מהכא. אלא מייירי שהיא אחת בטפליים או בשערה של אחת מהן, ועלה קאמר מי לא קני השאר, והוא הדין בשדות בחזקה של אחת מהם קונה כולם. ועל זה משני דהתם אגודו בידו, ר"ל ראוי היה להיות בידו, שאם יראה יכול לאחוז באפסר מאחר שכולן קשורים באפסר אחד ויקנה כולן, משא"כ בשדות שאינו יכול לאחוז כולן כאחד, עכמ"ד.

מיהו צרש"י (ד"ה אגודו) לא משמע הכי, מדפירש 'כולן אגודות באגד זה שבידו', משמע דמייירי שאחוז באפסר, וז"ל דס"ל לרש"י שאם נוקים באחו בטפליים או בשערה שפיר איכא למיפשט, ולא נראה לו סברת המוס' דהכא עדיף כיון שראוי לאחוז באפסר, לכך פירש"י שנאמנת אוחז באפסר ולכן ליכא ראייה. וא"ת לפי"ז קשה קשיית המוס' הי' הה"א למיפשט, י"ל דלה"א לא ידע דמייירי שאחו באפסר, והי גופא ממך דאיכא לאוקמי שאחו באפסר.

גלין קנין תורה

[דף כה:]

כל הנעשה דמים באחר

תנן 'כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו, כיצד החליף שור בפרה או חמור בשור כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו. בהמשך הגמרא מצינו ג' אופנים לפרש דברי המשנה:

(א) להחיה אמינא, כל הנעשה דמים באחר היינו מטבע

ושדרכו לתנו בדמים כשקנינו חפץ אחר, ואתא לאשמועינן דמטבע עבדי חליפין ודאף דקיימא לן דמענות אינן קונות במטלטלין, היינו דוקא כשנתנן בתורת דמים, אבל כשנתנן דמים בתורת חליפין קנה. והא דקאמר אחר כך 'כיצד החליף שור בפרה' וכו', אתי לאשמועינן דין נוסף, דאף שאר מטלטלין וכן פירות עבדי חליפין וכלא בעינן דוקא כלי דומיא דנעלה, כיצד החליף בשר שור בפרה או בשר חמור בשור וכל שכן אם החליף שור חי בפרה או חמור חי בשור, כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין.¹

– ולפי זה לא אתיא מתניתין כרב נחמן דסבירא ליה פירות

לא עבדי חליפין [ולדרידה אין עושין חליפין אלא בכלי דומיא דנעלה, ולא שאר פירות או בעלי חיים], אלא כרב ששת דסבירא ליה פירות עבדי חליפין.

(ב) למסקנא, אי אפשר לאוקמי רישא דמתניתין במטבע,

דנקמינן אין מטבע נעשה חליפין. אלא 'כל הנעשה כמים באחר' היינו כל דבר שאם יבא אדם לתנו בתורת דמים צריך לשומו תהילה כמה הוא שוה [דהיינו כל המטלטלין בר ממטבע], כיון שזכה המוכר [במטלטל שנתן לו הלוקח בתורת חליפין] נתחייב הלוקח בחליפין [ושנקנה לו המקח כמה שהמוכר משך כלי שלו בתורת חליפין]. ולפי זה בין רישא ובין סיפא

יט. גרש"י כאן גרס 'בשר שור בפרה', מיהו מנזלר דבגריז ללא דוקא בשר שור, והוא הדין שור וחמור חיים, דמרייהו מיקרי 'פרי' ותלויין בפלוגתא דרב נחמן ורב ששת, ולרב ששת דס"ל פרי עבדי חליפין אפשר לעשות חליפין בין בשר חיים ובין בשר שור, ולרב נחמן דס"ל פרי לא עבדי חליפין אין חילוק בין שור חי לבשר שור שחוט דמרייהו לא עבדי חליפין דנעין כלי דוקא דומיא דנעלה. ולפי"ז אין חילוק בסיפא דמתני' 'כיצד החליף' וכו' בין הו"א להמסקנא, דמרייהו לא מיתוקמי אלא כרב ששת ולא כרב נחמן, ודוקא ברישא יש חילוק בין הו"א להמסקנא, דלהו"א אשמועינן ברישא דין בפני עצמו דמטבע עבדי חליפין, ולמסקנא שוה רישא לסיפא לאשמועינן דין אחד דכל מטלטלין ופרי עבדי חליפין. ועיין במס' בבא מיעיא (דף טו:) דרש"י לא גרס כלל 'בשר שור' אלא 'החליף שור בפרה', בין להו"א ובין למסקנא.

מיהו עי' בסוף (ד"ה הכי קאמר) ושאר ראשונים דכמה מפרשים חולקים על רש"י, וס"ל דרב נחמן ורב ששת לא פליגי אלא בפירות העשויות לירקב במהרה, וכן בשר שור שחוט שאינו עשוי להתקיים אלא לירקב, דלרב ששת עבדי חליפין ולרב נחמן לא עבדי חליפין, אבל בשר מטלטלין שעשוין להתקיים, וכן בשר וחמור חיים, כולי עלמא מודי דעבדי חליפין. ולפי"ז יש חילוק בסיפא דמתניתין בין הו"א להמסקנא, דדוקא להו"א לאשמועינן ברישא דמטבע עבדי חליפין, יש לגרוס בסיפא 'החליף בשר שור בפרה' וכו' לאשמועינן דגם פירי שעשו לירקב עושה חליפין [דאין לגרוס 'החליף שור בפרה', דאי"כ תפשי מה קמ"ל סיפא, דיון דיעינן כרב מרישא דמטבע עבדי חליפין כ"ש דשאר מטלטלין שעשוין להתקיים עבדי חליפין, אלא ע"כ אשמועינן סיפא דגם פירי שאין עשוין להתקיים עבדי חליפין], ולא אחיא מתני' כרב נחמן אלא כרב ששת. אבל למסקנא דכולה מתניתין מיירי במטלטלין, י"ל דמיירי דוקא במטלטלין שעשוין להתקיים דעבדי חליפין לכו"ע, וכן בסיפא יש לגרוס 'החליף שור בפרה' דהיינו חיים דעבדי חליפין לכו"ע, נמצא למסקנא אין נריך לומר דאחיא מתניתין דלא כרב נחמן.

גלגול שבועה בספק ממוזן: מקל וחומר הנ"ל ליכא למילף

שמגלגלין שבועה בממוזן אלא היכא דאיכא טענת ברי וכדבר שאין חייבין עליו שבועה מצד עצמו. כגון קרקעות או אפי' מטלטלין כשלא הודה במקצת (וליכא עד אחד שמעיד עליו), דעל זה ילפינן בקי' שמגלגלין עליו שבועה כשנתחייב לו שבועה ממקום אחר, אבל לא בטענת שמוא [כגון השותפין והארוסין שחלקו שאין אחד יכול להשביע את חברו מספק], אלא ילפינן ליה כמה מצינו, דנאמרה שבועה בחוץ [דהיינו סתם שבועה שנשבעין בבית דין] ונאמרה שבועה בפנים [דהיינו סתם שמשביעין אותה בעזרה], מה שבועה האמורה בפנים עשה בה ספק כודאי אף שבועה האמורה בחוץ עשה בה ספק כודאי.²

עד היכן גלגול שבועה: האומר לחבירו הישבע לי שלא

נמכרת לי בעבד עברי:

למאן דאמר עבד עברי אין גופו קנוי הוי ליה טענת ממוזן

מועלייתא [שתבעו פעולתו או גרעונו] לכך אם השני הודה במקצת או שהיה לו לתובע עד אחד חייב הנתבע לישבע אפילו בלא גלגול [ואם לא הודה במקצת וגם לא היה לו לתובע עד אחד אפשר להשביעו ע"י גלגול].

לרביא דס"ל עבד עברי גופו קנוי לא הוי טענת מטלטלין אלא

טענת קרקע, ואינו יכול להשביעו [אפילו אם הודה במקצת או שתבעו על פי עד אחד], אבל מגלגלין עליו שבועה כמו בשאר טענת קרקע. וקא משמוע לך, דלא תימא שאני קרקע דעבידי אינשי דמזבני בצנעא ולית ליה קלא ולכך כשתובע מחבירו שמכר לו קרקע והוא כופר בו אפשר לגלגל עליו שבועה אפי"ז דליכא קלא שזבנו] מה שאין כן עבד אם איתא דזבין קלא אית ליה [וכיון דהכא ליכא קלא נימא דשקר הוא מה שמועין עליו ולא יוכל לגלגל עליו שבועה] קא משמוע לך דמגלגלין.

וכל זה בעבד עברי, אבל האומר לחבירו הישבע לי שאין

עבדי אתה ועבד פנעני, אין מגלגלין עליו לישבע, ואדרבה שמותי משמותינן ליה כיון שקרא לחבירו עבד [ודכיון שמוזלזל בישראל כ"כ אף הם יזולזלו בו].

– הקורא לחבירו מוזר קיל טפי שאין מנדין אותו, אבל סופג

את הארבעים. והקורא לחבירו רשע קיל טפי שאין בית דין נזקקים לו כלל ולא לנדונו ולא לספוג את הארבעים, אבל השני יורד עמו לחייו [שמותר לשנאתו ואף למעט פרנסתו ויורד לאומנתו].

יז. ואף דגם בסוטה משביעין על הספק, מ"מ שאני תסם דכל שבועתה ספק וכן גלגול הוי בספק, משא"כ טענת ממוזן דעיקר שבועתו אינו בא אלא בטענת דחיי, לכך גם גלגול ידידי לא ילפינן בקי' מסוטה אלא לטענת דחיי ולא לטענת ספק (ד"ה מלן ומו"ה ספק מלן).

יח. ואין להקשות הא אמרינן לעיל דליכא למילף גלגול שבועה בממוזן כמה מצינו מסוטה דממוזא מאיסורא לא ילפינן, דשאני הכא דכבר גלי לן קל וחומר הג"ל דילפינן ממוזא מאיסורא עב"פ לענין טענת ברי, שוב איכא למילף ממוזא מאיסורא בהאי מה מצינו לעשות ספק כודאי (מו"ה נאמרה).

גליין קנין תורה

שנתחייב שמעון לראובן, נקנה הפרה או השור של הלוקח להמוכר בדמים לחוד ונמצא שנקנה לו בקנין כסף ולא בקנין חליפין, אלא שהוא כעין חליפין דעיי שהמוכר מושך כליו של לוקח נקנה המקח ללוקח בלא משיכה, והכא נמי נמצא דעיי שהלוקח מושך שור של המוכר, נקנה לבסוף פרתו של הלוקח להמוכר.

וכל זה דוקא לר' יוחנן דסבירא ליה דבר תורה מעות קונות אפילו במטלטלין, אלא רבנן עקרו קנין כסף ותקנו שלא לקנות אלא במשיכה משום גזירה שמוא יאמר לו והמוכר שקיבל המעות להלוקח נשרפו חיטיך בעליה [פי' החיישין אי מתרמי ליה דליקא לא יטרה המוכר להצילם, שאינו מפסיד כלום בשריפתן ואינו מרויח כלום בהצלתן כיון שהמעות כבר ברשותו, להכי אוקמינהו ברשותיה עד שימושך להיות הפסד השריפה עליו, וכן מרויח שאם נתיקרו יכול להזור בו, ועיי' ימסור נפשו להצילם], לכך דוקא במילתא דשכיחא [דהיינו שאר נתינת מעות במקח] גזרו רבנן, מה שאין כן בהחליף דמי שור בפרה דהוי מילתא דלא שכיחא [שמשלם בעד הפרה בדמים שהיה השני חייב לו כבר מקודם לכן בשביל דמי השור] לא גזרו רבנן וקונה בדמים לחוד.

אבל לריש לקיש דסבירא ליה דמן התורה אין מטלטלין קנין בכסף אלא במשיכה [כדילפינן לעיל (דף כו.) מדכתיב 'או קנה מיד עמיתך' דבר הנקנה מיד ליד], אי אפשר לאוקים מתניתין בהחליף דמי שור בפרה ודלריש לקיש גם בכה"ג לא יקנה הפרה בדמי השור כל זמן שלא משך הפרה לרשותו, אלא צריך לאוקמי מתניתין כנ"ל [במסקנא] במטלטלין, ואשמועינן דפירות ובעלי חיים עבדי חליפין, ואתיא כרב ששת ולא כרב נחמן.

אשמועינן דהא מילתא דלא בעינן כלי דוקא לעשות חליפין דומיא דנעל, אלא כל מיני מטלטלין ופירות עבדי חליפין, והיינו דקאמר סיפא 'כיצד החליף שור בפרה או חמור בשור' וכו', לפרש הרישא דכל מטלטלין ופירות [הזין ממטבע] עבדי חליפין.

– גם לזה לא אתיא מתניתין כרב נחמן אלא כרב ששת ודלרב נחמן פירות לא עבדי חליפין אלא כלים דומיא דנעל, ולדידיה גם בעלי חיים לא עבדי חליפין דדמי לפירות.

(ג) לר' יוחנן [דסבירא ליה דדבר תורה מעות קונות אפי' במטלטלין אלא דרבנן עקרו קנין כסף ותקנו שאין לקנות מטלטלין אלא במשיכה] איכא לאוקמי מתניתין בדרך שלישית ואתיא אפילו כרב נחמן; דכולה מתניתין [ובין רישא ובין סיפא] מיירי במטבע, ואשמועינן דאף דנקמינן שאין מטבע נעשה חליפין, וגם תקנו רבנן שאין קנין מטלטלין בכסף אלא במשיכה, מכל מקום לפעמים אפשר לקנות מטלטלין במטבע, ולא בתורת חליפין אלא בתורת דמים, אלא שיקנה כעין קנין חליפין.

ומפרש בסיפא כיצד, שאם החליף דמי שור בפרה ודהיינו שמתחילה מכר ראובן לשמעון שור במנה, ושמעון מושך ממנו השור ונתחייב מנה לראובן ועדיין לא שילם, ושמעון היה לו גם פרה ששמאה במנה, ואמר לו ראובן דכיון שהוא [שמעון] חייב לו מנה, ופרה שלו שוה מנה, תיהוי כאילו שמעון שילם כבר המנה לראובן וראובן החזיר לשמעון בדמי הפרה, ותקנה הפרה לראובן או דמי חמור בשור [ועיי' הנ"ל דמתחילה מכר ראובן חמור לשמעון, ואח"כ קנה ראובן שורו של שמעון בדמי החמור

גליץ קנין תורה

שאלות ותשובות לחזרה

שאלות

- א. מה הן הכ"ד ראשי איברים שעבד יוצא בהן לחירות?
- ב. נגע באחד מכ"ד ראשי איברים יש לו דין נגע או לא? ולמה?
- ג. עבד שסרסו רבו בביצים, האם יוצא לחירות או לא? (ג' שיטות)
- ד. האם נחשב הלשון כגלוי או כסמוך לענין טומאה; לענין טבילה; לענין הזאה; ולענין יציאת עבד בראשי איברים?
- ה. מבלה ועלתה ונמצא עצם בין שיניה, הוי חציצה או לא? ולמה?
- ו. האם בלילה מעכב בקרבן מנחה? ומה הדין במנחה שיש בו ששים ואחד עשרון, ולמה?
- ז. כתוב ד' שיטות בדין בהמה גסה ובהמה דקה באיזה קנינים הן נקנים?
- ח. למאן דאמר דבהמה גסה אינה נקנית אלא בהגבהה, איך אפשר לקנות את הפיל? (ד' אופנים)
- ט. נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה; מנלן?
- י. האם אפשר לקנות את הקרקע בכסף לחוד, או בעינן נמו שמר?
- יא. האם אפשר לקנות בשטר לחוד, או בעינן נמו כסף?
- יב. באיזה קנין אפשר לקנות נכסים שאין להם אחריות; מן התורה ומדרבנן?
- יג. איך מסקינן בדינים אלו בנוגע לקנין אגב: (א) מי בעינן צבורים, (ב) לומר אגב, (ג) לומר קני, (ד) שדה במכר ומטלטלין במתנה, (ה) שדה לאחד ומטלטלין לאחר?
- יד. מי סגי לכתוב פרוזבול על קרקע כל שהוא? ומאי טעמא אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע?
- טו. חולה שצוה ליתן מתנה לאחר ולא עשה קנין, האם צריכין לקיים דבריו?
- טז. בריא שיש לו הרבה מטלטלין ליתן במתנה לחבירו; בכמה אופנים יכול להקנותם לו?
- יז. זלקה בית סלע סמוך לירושלים; מה פירושו של בית סלע, לההוה אמינא (ב' פירושים ברש"י) ולמסקנא?
- יח. האומר לאחרים זכו בשדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר, האם יכול הנותן לחזור בו?
- יט. האומר לאחרים זכו בשדה זו לפלוני על מנת שתכתבו לו את השטר, האם יכול הנותן לחזור בו?
- כ. למה אין ראייה דשדה לאחד ומטלטלין לאחר קנה, מהא דרבנן גמליאל הקנה מעשר לעניים ע"י קרקע שהשכיר לר' עקיבא?
- כא. במה יפה כח הכסף מכה השטר? כח השטר מכה הכסף? כח שניהם מכה חזקה?
- כב. מכר לו עשר שדות בעשר מדינות, קנה כולם או לא?
- כג. מסר לו עשר בהמות באפסר אחד ואמר ליה קני, קנה כולם; למה אין להביא ראייה מכאן לדין מכר עשר שדות בעשר מדינות והחזיק באחת מהן שקנה כולן?

קנין תורה גליון

כד. מסר לו עשר בהמות באפסר אחד ואמר ליה זו קני, לא קנה השאר; למה אין להביא ראיה מכאן לדין מכר עשר שדות בעשר מדינות והחזיק באחת מהן ולא קנה כולן?

כה. האם משקין ארוסה או שומרת יבם במים המאררים? ולמה?

כו. קני לה כשהיא ארוסה ונסתרה כשהיא ארוסה, האם משקין לה כשהיא נשואה? ולמה?

כז. מניין לגלגול שבועה מן התורה – באיסורא?

כח. מניין לגלגול שבועה בממונא; במענת ברי ובמענת שמא?

כט. הקורא לחבירו עבד כנעני, מה דינו? ומה הדין כשקורא לו ממזר או רשע?

ל. האומר לחבירו הישבע לי שלא נמכרת לי בעבד עברי, האם משביעין אותו או לא?

לא. 'כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו'; במה מיירי מתניתין להחיה אמינא, ואלביא דמאן אתיא?

לב. 'כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו'; במה מיירי מתניתין למסקנא, ואלביא דמאן אתיא?

תשובות

א. ראשי אצבעות ידים ורגלים, ראשי אזנים והשובין כאחת, ראש החוטם, ראש הגויה, ודדי האשה והשובין כאחת; **לתנא קמא** דוקא דדים שבאשה, ולר' יהודה אף דדים שבאיש.

ב. אין לו דין נגע, דכתיב 'לכל מראה עיני הכהן' דבעינן שתהא כולה נראית כאחת, פרט למחיה בראשי איברים שמשופעין והנגע יורד לכל צד ואין הכהן יכול לראות ראש הנגע ורגליו כאחת.

ג. (א) לרבנן דרבי, לבן עזאי, ולר' אליעזר בן יעקב, אינו יוצא לחירות. (ב) לרבי ולר' יהודה, יוצא לחירות. (ג) לר' יוסי; במעוך וכתות יוצא לחירות, בנתוק וכרות אינו יוצא לחירות.

ד. לענין טומאה: לכו"ע נחשב כגלוי, דטומאה תלוי בנגיעה והאי נמי בר נגיעה הוא. לענין טבילה: לכולי עלמא נחשב כטמון, דמה בשרו מאבראי אף כל מאבראי ודהוציא כל הלשון אינו יכול וטבילה במקצת לא אשכחן. לענין הזאה: לרבי הוי כגלוי דמדמינן הזאה לטומאה, ולרבנן הוי כטמון דמדמינן הזאה לטבילה. לענין עבד: לרבנן הוי כטמון, ולרבי ובן עזאי הוי כגלוי.

ה. הוי חציצה; דנהי דביאת מים לא בעינן, מקום הראוי לבוא בו מים בעינן.

ו. כל הראוי לבילה אין בילה מעכב בו ושאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו. ולכך אין מביאין מנחה של ששים ואחד עשרון בכלי אחד, דכל שיש יותר מששים עשרון אינן נבללין יפה, וכיון שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו.

ז. (א) ר' מאיר ור' אליעזר דמתניתין, גסה נקנית במסירה וכ"ש בהגבהה, אבל לא במשיכה ודקה בהגבהה ואבל לא במסירה ולא במשיכה. (ב) חכמים דמתניתין, גסה נקנית במסירה כנ"ל, אבל דקה נקנית אפילו במשיכה וכ"ש בהגבהה ובמסירה. (ג) חכמים דברייתא, ורב, בין גסה ובין דקה נקנים במשיכה וכ"ש בהגבהה ובמסירה. (ד) ר' שמעון דברייתא, בין גסה ובין דקה אינם נקנים אלא בהגבהה ולא במסירה ולא במשיכה.

ח. (א) בקנין חליפין, (ב) שוכר את מקומו וקנין חצר, (ג) הלוקח מביא ד' כלים ומניחן תחת רגלי הפיל והרי הוא כאילו הפיל עומד ברשותו; ולמ"ד כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה הכא מיירי בסימטא. (ד) בחבילי זמורות הגבוהים מן הארץ ג' מפחים ודהוי בהגבהה.

ט. בכסף, דכתיב 'שדות בכסף יקנו' ונאף דכתיב אח"כ וכתוב בספר התום' לא בעינן שטר לקנין אלא לראיה מדכתיב 'קנו' מעיקרא ולא לבסוף. בשטר, דכתיב 'זאקח

גליץ קנין תורה

את ספר המקנה'. בחזקה, יש אומרים מדכתיב 'זשבו בעריכם אשר תפשתם', ויש אומרים מדכתיב 'זירשתם אותה וישבתם בה'.

י. במקום שאין כותבין שטר קונין בכסף לחוד, ובמקום שכותבין את השטר אין קונין בכסף לחוד אלא אם כן פריש.

יא. במתנה אפשר לקנות בשטר לחוד, אבל במכר לא קנה עד שיתן דמים, מלבד במוכר שדהו מפני רעתה דניחא ליה למוכר דלקנייה ליה שטרא ללוקח וכי היכי דלא מצי למיהדר ביה).

יב. לר' יוחנן מן התורה מעות קונות, ורבנן עקרו קנין מעות (וגיורה שמה יאמר נשרפו היטך בעליה) ותקנו קנין משיכה. לריש לקיש מן התורה אין מעות קונות אלא משיכה, וילף ליה מדכתיב 'קו קנה מיד עמיתך' דבר הנקנה מיד ליד.

יג. (א) לא בעינן צבורים, (ב) צריך לומר אגב, (ג) צריך לומר וקני, (ד) שדה במכר ומטלטלין במתנה קנה, (ה) שדה לאחד ומטלטלין לאחר הוי איבעיא דלא איפשטא.

יד. בכל שהוא סגי. והמעט, דפרוזבול הוא תקנת חכמים שלא תשטמ שביעית, ובמילתא דלא שכיחא לא תקנו חכמים, ואינו שכיח שאחד לזוה לחבירו במעות כשאין לזוה קרקע לגבות ממנו.

טו. מהלוקת; לרבנן דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי, ולר' אליעזר אינן ככתובין וכמסורין ואין דבריו קיימין אלא על ידי קנין.

טז. (א) במשיכה; על ידי המקבל עצמו, ואם ליתיה למקבל מתנה קמן והנותן מאמין לאנשי המקום, יכול למסור המטלטלין לאדם אחר שימשכנו ויזכה לצורך המקבל. (ב) בחליפין; על ידי כליו של קונה, ואם ליתיה למקבל מתנה והיה שם אדם שחפץ בהנאתו של קונה ליתן כליו בשבילו יכול לקנות בשבילו בחליפין. (ג) בקנין אגב; שהמקבל יעשה קנין בקרקע ואז אדם אחר יעשה קנין בקרקע לצורך המקבל ויאמר הנותן שהמקבל יקנה המטלטלין אגב הקרקע, ואז קונה המטלטלין אפילו כשאין צבורים.

יז. לההוה אמינא: א. קרקע מלא רוחב מטבע הנקרא סלע, ב. סלע ממש שהוא גבוה וחדוד ואין להעמיד עליו צאן וחביות. למסקנא: קרקע דנפיש טובא אלא שהיה קשה כסלע.

יח. אם החזיקו בו לצורך המקבל ועדיין לא מסרו לו את השטר, יכול לחזור בשטר אבל אינו חוזר בשדה.

יט. כל זמן שלא נמסר השטר להמקבל אף שכבר החזיקו בשדה לצורכו, יכול הנותן לחזור בין בשטר ובין בשדה.

כ. (א) לא השכיר הקרקע לר' עקיבא עצמו אלא ע"י ר' עקיבא השכירו לעניים שיקבלו המעשר. (ב) לעולם השכיר הקרקע לר' עקיבא עצמו, ומ"מ לא נחשב כשדה לאחד ומטלטלין לאחר דשאני ר' עקיבא דיד עניים הוה.

כא. יפה כח הכסף מכח השטר, שכסף פודין בו הקדשות ומעשר שני משא"כ בשטר. יפה כח השטר מכח הכסף, שכן מוציא בבת ישראל משא"כ כסף. יפה כח שניהם מכח חזקה, ששניהם קונים בעבד עברי משא"כ חזקה.

כב. אם נתן דמי כולן קנה, אם לא נתן דמי כולן לא קנה אלא כנגד מעותיו.

כג. שאני התם דאיגודו בידו מה שאין כן בעשר שדות בעשר מדינות.

כד. שאני התם דהוי גופין מוהלקים מה שאין כן בעשר שדות דסדנא דארעא חד הוא וכולן מחוברין.

כה. אינן שוות, דתחת אישך אמר רחמנא וליכא.

כו. אין משקין אותה, דכתיב 'זנקה האיז מעון', בזמן שהאיז מנוקה מעון מים בודקים את אשתו, אין איז מנוקה מעון אין המים בודקים את אשתו.

גלין קנין תורה

כז. מסומה, דכתיב 'ואמרה האשה אמן אמן, והיינו שמשביעין אותה כשהיא נשואה על קינוי וסתירה מזמן שהיתה נשואה, ומגלגלין עליה שבועה על האירוסין.

כח. **במענת ברי,** בקל וחומר מסומה שלא ניתנה להתבע בעד אחד ומגלגלין, כל שכן מזמן שניתן להתבע בעד אחד אינו דין שמגלגלין. במענת שמא, כמה מצינו מסומה, דנאמרה שבועה בחוץ וסתם שבועה בבית ונאמרה שבועה בפנים ומסומה שהוא בעורה, מה שבועה האמורה בפנים עשה בה ספק כודאי, אף שבועה האמורה בחוץ עשה בה ספק כודאי.

כט. **הקורא לחבירו עבד,** שמותי משמתנין ליה. **הקורא לחבירו ממזר,** לא משמתנין ליה אלא סופג את הארבעים. **הקורא לחבירו רשע,** אין בית דין נזקקים לו אבל חבירו יורד עמו לחייו ושמותר לשנאתו ואף למעט פרנסתו ולירד לאומנותו.

ל. **למ"ד עבד עברי אין גופו קנוי,** הו"ל טענה מעלייתא ושל ממון, שתובעו פעולתו או גרעונו, לכך אם חבירו מודה במקצת או שיש לתובע עד אחד חייב הנתבע לישבע, ואם אינו מודה במקצת ואין לתובע עד אחד אינו נשבע אבל מגלגלין עליו שבועה. **למ"ד עבד עברי גופו קנוי,** לעולם אינו נשבע מצד עצמו, אבל מגלגלין עליו שבועה כשאר טענת קרקע.

לא. מיירי במטבע, וסובר דמטבע נעשה חליפין. ולפי זה צריך לומר דסיפא דמתני' אשמועינן דין אחר דפירות עבדי חליפין, ואתיא רק כרב ששת דס"ל פירות עבדי חליפין, ולא כרב נחמן.

לב. **(א) לריש לקיש** ודס"ל משיכה קונה מה"ת ולא מעות מיירי מתניתין במטלטלין שנישום דמים באחר, ואתיא רק כרב ששת דס"ל פירות עבדי חליפין, ולא כרב נחמן. **(ב) לר' יוחנן** איכא לאוקמי מתניתין אפי' כרב נחמן, ולא מיירי מקנין חליפין אלא מקנין כסף כעין חליפין, דהיינו שהחליף דמי שור בפרה או דמי חמור בשור, דכיון דהוי מילתא דלא שכיחא לא תקנו רבנן משיכה וקונה בכסף.

ברכות לראש משביר

ידידנו הנגיד הנכבד רודף צדקה וחסד, אוהב תורה ומוקיר רבנן ותלמידיהון

מו"ה יוסף ארי' בריננער הי"ו נציב חודש כסלו

אשר נדב כל הוצאות החודש

לעיי"נ זקינו מו"ה **יצחק** ב"ר דוד הלוי ע"ה

זכות התורה תעמוד לו להתברך בכל משאלות לבו לטובה
לאורך ימים ושנים טובות - ויתקיים בו הבטחת נביאי אמת וצדק
לא ימושו מפיו ומפי זרעו ומפי זרעו אמר ה' מעתה ועד עולם

בברכת התורה

הנהלת חבורת קנין תורה